

تعزیه و شبیه خوانی

شبیه خوانی، یا به اصطلاح عامه تعزیه خوانی، عبارت از مجسم کردن و نمایش دادن شهادت جانسوز حضرت حسین، سید الشهداء، و یاران آن بزرگوار یا یکی از حوادث مربوط به واقعه کربلا بود.

تعزیه و شبیه خوانی ظاهرا در ایران ریشه قدیمی تری دارد. دیلمیان، که پادشاهان ایرانی و شیعی مذهب بودند، مظالم خلفا و داستان جانگداز کربلا را به صورت شبیه مجسم می ساختند. اما این نمایشها صامت بود و افراد نمایش با لباس مناسب سوار و پیاده خودنمایی می کردند تا آنکه بعدها تعزیه خوانی همراه با شعر و آواز، که در واقع یک نوع ملودرام بود، معمول گردید. شبیه خوانی ناطق ظاهرا در دوره ناصرالدین شاه در ایران معمول شد، یا اگر قبلا چیزی از آن قبیل بود، در دوره سلطنت ناصرالدین شاه رونقی بسزا یافت و شبیه خوانهای زبردستی پیدا شدند. ظاهر آن است که مشاهدات شاه در سفرهای خود از تئاترهای اروپا در پیشرفت کار تعزیه و شبه خوانی بی تاثیر نبوده است.

متن تعزیه نامه ها در ازمنه نسبتا اخیر تهیه شده است. مطالب آنها معمولا نوشته نمی شده و تنها اشعار و مجالس، یعنی نقش و نوبت هر کس را در آن همان موقع اجرا برای استفاده تعزیه خوانان روی ورقه ای یادداشت می کرده اند و بنابراین غالبا نام مولفین آنها بر ما مجهول مانده است.

شبیه خوانیها، چنانکه گفتیم، بیشتر جنبه عزاداری داشته ولی شبیه خوانیهای خنده داری هم بوده که از آن جمله است عروسی قریش، سلیمان و بلقیس، امیر تیمور، و والی شام که هم در مجالس مردانه و هم زنانه اجرا می شده است. مضمون این نمایشها بسیار ساده و ابتدایی است. مثلا در شبیه خوانی عروسی قریش خلاصه مطلب چنین است:

زنان بت پرست قریش در مکه مجلس جشن و عروسی بر پا داشته و از حضرت فاطمه زهرا، دختر پیغمبر نیز دعوت کرده اند که به مجلس عروسی تشریف بیاورند. حضرت فاطمه ابتدا از حضور در جشن امتناع می ورزند ولی به اصرار آنها و به دستور حضرت رسول دعوت را می پذیرند؛ هنگام حرکت حوران بهشتی به خدمت می رسند و جامه های فاخر تقدیم می کنند و چون عروس، دختر پیغمبر را با آن جاه و جلال می بیند از خود بیخود می شود، اما به دعای حضرت زهرا، به هوش می آید و عروس و زنان دیگر قریش، که بت پرست و کافر هستند اسلام می آورند.